

Accountantsverslag 2018

Gemeente Dalfsen

9 mei 2019

Aan de raad van de gemeente Dalfsen
t.a.v. de heer drs. J. Leegwater raadsgriffier
Postbus 35
7720 AA DALFSEN

Groningen, 9 mei 2019

Kenmerk: 1060056/RvH/JW/SH/RB/DC/017

Ter informatie: De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudspagina interactief. Aan de hand van de menustructuur kan door het document genavigeerd worden. Via een klik op het BDO-logo gaat u steeds één stap terug in de menustructuur totdat u uiteindelijk weer in het hoofdmenu (de inhoudsopgave) uitkomt.

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2018 van gemeente Dalfsen (hierna te noemen: ‘gemeente’) gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging d.d. 9 juli 2018, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2018. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies van de jaarrekeningcontrole opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de ambtelijke organisatie en de verantwoordelijke wethouder. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij hopen u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA

Inhoudsopgave

Gemeente Dalfsen

1. Dashboard accountantscontrole

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

3. Resultaat en financiële positie

4. Belangrijkste bevindingen

Bijlagen

1. Dashboard accountantscontrole

Gemeente Dalfsen

Strekking controleverklaring	Belangrijkste aandachtspunten voor 2019	Resultaat 2018															
<ul style="list-style-type: none"> De jaarrekening 2018 is getrouw en rechtmatig. Ongecorrigeerde controleverschillen blijven onder de goedkeuringstolerantie. Jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening. De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd. De WNT is nageleefd. Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de SiSa- en IMG-verantwoording. De samenwerking is constructief en plezierig verlopen. 	<ul style="list-style-type: none"> IT-beheerontwikkeling steeds relevanter. Waardering grondexploitatie. Aanbesteding software en naleving inkoop en aanbestedingsbeleid. Doorontwikkeling IC richting rechtmatigheidsverantwoording door het college (vanaf 2021). 	<table border="1"> <thead> <tr> <th>(x €1.000)</th> <th>2018</th> <th>Begroting na wijzigingen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Saldo van baten en lasten</td> <td>-3.925</td> <td>-5.155</td> </tr> <tr> <td>Mutatie reserves</td> <td>3.422</td> <td>4.662</td> </tr> <tr> <td>Resultaat</td> <td>-503</td> <td>-493</td> </tr> </tbody> </table>	(x €1.000)	2018	Begroting na wijzigingen	Saldo van baten en lasten	-3.925	-5.155	Mutatie reserves	3.422	4.662	Resultaat	-503	-493			
(x €1.000)	2018	Begroting na wijzigingen															
Saldo van baten en lasten	-3.925	-5.155															
Mutatie reserves	3.422	4.662															
Resultaat	-503	-493															
Ontwikkelingen grondexploitatie	Ontwikkelingen sociaal domein	Uw financiële positie vergeleken															
<ul style="list-style-type: none"> Boekwaarde daalt met ruim € 1,3 miljoen. Aanzienlijke verkopen in Oosterdalfsen. Verkoop bedrijventerreinen van 1,4 ha. Complexen Stappenbelt en Kleine Veer in exploitatie genomen. Complexen Posthoornweg en Parallelweg afgesloten. 	<ul style="list-style-type: none"> Stijgende uitgaven sociaal domein, met name Jeugdzorg. Beheersbaar houden van de uitgaven sociaal domein is een belangrijk thema. Invoering trajectfinanciering bij verlening Jeugdzorg via RSJ IJsselland. 	<table border="1"> <caption>Solvabiliteitsratio</caption> <thead> <tr> <th>Periode</th> <th>Gemeente</th> <th>Gemid. NL*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>PB18</td> <td>59,0%</td> <td>36,0%</td> </tr> <tr> <td>JR17</td> <td>59,0%</td> <td>36,0%</td> </tr> <tr> <td>PB19</td> <td>59,0%</td> <td>36,0%</td> </tr> <tr> <td>JR18</td> <td>54,0%</td> <td>36,0%</td> </tr> </tbody> </table>	Periode	Gemeente	Gemid. NL*	PB18	59,0%	36,0%	JR17	59,0%	36,0%	PB19	59,0%	36,0%	JR18	54,0%	36,0%
Periode	Gemeente	Gemid. NL*															
PB18	59,0%	36,0%															
JR17	59,0%	36,0%															
PB19	59,0%	36,0%															
JR18	54,0%	36,0%															

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Gemeente Dalfsen

2.1 De jaarrekening is getrouw & rechtmatig

2.2 Toelichting controleverschillen

2.3 Belangrijkste aandachtspunten

2.1 De jaarrekening is getrouw (1/2)

Gemeente Dalfsen

De jaarrekening is getrouw

Naast de geconstateerde en verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle geen resterende controleverschillen met betrekking tot de getrouwheid geconstateerd.

Resterende, controleverschillen 2018 getrouwheid				
Nummer	Omschrijving	Betreft post/toelichting	Fouten	Onzekerheden
1	WMO ZIN prestatielevering niet aangetoond	Zie paragraaf 2.2	0	215.500
2	Jeugd ZIN prestatielevering niet aangetoond	Zie paragraaf 2.2	0	104.500
3	Jeugd PGB prestatielevering niet aangetoond	Zie paragraaf 2.2	0	109.000
	Totaal		0	429.000
	Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)		€ 671.000	€ 2.013.000
	Performance materialiteit (75% van de materialiteit)		€ 503.250	€ 1.509.750
	Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie		€ 65.000	€ 65.000

Wij concluderen dat de niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en hebben derhalve een goedkeurende verklaring verstrekt met betrekking tot de getrouwheid. Een goedkeurende verklaring met betrekking tot de getrouwheid betekent dat de jaarrekening 2018 een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva per 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voor Provincies en Gemeenten.

2.1 De jaarrekening is rechtmatig (2/2)

Gemeente Dalfsen

De jaarrekening is rechtmatig.

Naast de geconstateerde en verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle de volgende resterende controleverschillen geconstateerd.

Resterende, controleverschillen 2018 rechtmatigheid				
Nummer	Omschrijving	Betreft post/toelichting	Fouten	Onzekerheden
1	Ongesaldeerde getrouwheidsfouten zijn rechtmatigheidsfouten	Transport	0	429.000
2	Uitgevoerde aanbestedingscontrole leidt tot rechtmatigheidsfout, reeds vanuit voorgaand boekjaar geconstateerd met doorlopend effect in 2018.	Zie paragraaf 2.2	137.500	0
	Totaal		137.500	429.000
	Materialiteit (1% voor fouten / 3% voor onzekerheden)		€ 671.000	€ 2.013.000
	Performance materialiteit (75% van de materialiteit)		€ 503.250	€ 1.509.750
	Door de raad vastgestelde rapporteringstolerantie		€ 65.000	€ 65.000

Wij concluderen dat de niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en hebben derhalve een goedkeurende controleverklaring verstrekt ten aanzien van rechtmatigheid.

Een goedkeurende verklaring met betrekking tot de rechtmatigheid betekent dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving zoals opgenomen in het normenkader 2018.

2.2 Toelichting controleverschillen

Gemeente Dalfsen

Resterende controle verschillen, welke niet materieel zijn voor de jaarrekening

1. Prestatielevering sociaal domein

Ten aanzien van de prestatielevering van het sociaal domein is de gemeente voor een deel afhankelijk van derden, namelijk ter verkrijging van de productieverantwoording (incl. controleverklaring) van de zorginstellingen. Voor de Jeugdzorg en WMO die bij zogenaamde kleinere zorgaanbieders wordt ingekocht (productie lager dan € 125.000), heeft gemeente Dalfsen de prestatielevering geborgd middels het aanschrijven van cliënten. Uit onze controle blijkt echter dat niet voor alle categorieën zorgaanbieders productieverantwoordingen (incl. controleverklaring) zijn ontvangen, danwel overige werkzaamheden zijn verricht waarmee kan worden onderbouwd dat voor de gefactureerde zorg ook daadwerkelijk prestaties zijn verricht. Het betreft voor WMO de kosten met betrekking de Regiotaxi (€ 142.000), één aanbieder van huishoudelijke hulp (€ 73.500) en voor de Jeugdzorg diverse zorgaanbieders waarvan geen productieverantwoording (incl. controleverklaring) is ontvangen (€ 104.500). Daarnaast hebben wij voor een bedrag van € 109.000 de prestatielevering niet kunnen vaststellen inzake de PGB's Jeugdzorg. Totaal is derhalve € 429.000 onzeker.

2. Rechtmatigheid Aanbesteden

Gemeenten dienen de Europese en nationale aanbestedingsregels te volgen, waarbij is vastgelegd dat leveringen en diensten met een contractwaarde boven € 221.000 en werken boven € 5,4 miljoen (normbedragen 2018) Europees moeten worden aanbesteed.

Deze onrechtmatigheid betreft de inhuur van personeel, ad. € 137.500. De financiële onrechtmatigheid, welke wij hebben meegewogen in ons oordeel, is gevormd door de contractwaarde van de in 2017 afgesloten overeenkomst, waarvan de looptijd is verlengd in 2018 tot 1 maart 2019. In 2019 is de samenwerking met betreffende persoon verlopen via een EU-aanbestedingstraject, derhalve zal voor (een gedeelte van het) boekjaar 2019 de bevinding voor de gemeente Dalfsen niet meer gelden.

Wij benadrukken derhalve het belang van een adequate waarborg in het proces ten aanzien van het naleven van de aanbestedingsvoorschriften, zodat uw gemeente ook in de toekomst kan voldoen aan de geldende voorschriften én dit ook op een adequate wijze kan aantonen.

Daarnaast blijkt uit uw interne controle dat er niet in alle gevallen aan het interne inkoop en aanbestedingsbeleid wordt voldaan. Dit heeft echter geen gevolgen voor ons rechtmatigheidsoordeel.

2.3 Belangrijkste aandachtspunten voor 2019

Gemeente Dalfsen

Inleiding

Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2018 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende aandachtspunten voor het komende jaar benoemen

1. Grip op het sociaal domein	Lasten sociaal domein stijgen sneller dan begroot Wij constateren dat de lasten van het sociaal domein, met name inzake Jeugdzorg, sneller stijgen dan waarmee de gemeente in de begroting rekening mee heeft gehouden. Het beheersbaar houden van de uitgaven sociaal domein is een belangrijk thema voor de gemeente.
2. IT-Beheeromgeving	IT-Beheeromgeving steeds relevanter In onze managementletter hebben wij uitgebreid gerapporteerd over de IT-beheermaatregelen. De IT-omgeving voldoet (nog) niet aan alle vereisten die door de accountant gesteld wordt, maar inmiddels zijn wel stappen gezet. Mede gezien het onderbrengen van diverse interne controlemaatregelen in de IT-beheeromgeving, is dit een belangrijk aandachtspunt voor 2019.
3. Waardering grondexploitaties	Waardering grondexploitatie De gemeente Dalfsen heeft in 2018 aanzienlijke grondverkoop gerealiseerd, waardoor de boekwaarde met ca. € 1,3 miljoen is gedaald. De grondexploitaties hebben nog altijd een forse omvang ten opzichte van het balanstotaal. Hoewel de balanspositie aan het afnemen is, blijft dit een belangrijk aandachtspunt ook in relatie tot de financiële positie. In het verleden zijn een aantal gronden overgedragen naar de MVA. Wij attenderen erop dat uiterlijk 31 december 2019 een toets zal moeten plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming.
4. Naleving aanbestedingsregels	Naleving aanbestedingsregels Tijdens de interim-controle hebben wij vastgesteld dat wij niet kunnen steunen op de interne beheersingsmaatregelen in het proces ten aanzien van aanbestedingen.
5. Doorontwikkeling IC	Rechtmatigheidsverantwoording door college in 2021 Op grond van wijziging in regelgeving zal met ingang van 2021 de rechtmatigheidscontrole niet meer door de accountant worden uitgevoerd, maar zal het college zelfstandig verantwoording afleggen aan de raad inzake het naleven van de wet-, en regelgeving. De implementatie hiervan zal het nodige van de organisatie vragen. In 2019 zal worden gestart met een nulmeting, waarbij zal worden bepaald welke verder stappen benodigd zijn.

3. Resultaat en financiële positie

Gemeente Dalfsen

3.1 Resultaat 2018

3.2 Uw financiële positie vergeleken

3.1 Resultaat 2018

Gemeente Dalfsen

Resultaat 2018 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt -/- € 10.000

Belangrijkste afwijkingen in het resultaat 2018 op sociaal domein, het rijk en ruimtelijke ordening

Het resultaat van gemeente Dalfsen over het jaar 2018 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € -10.000. In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

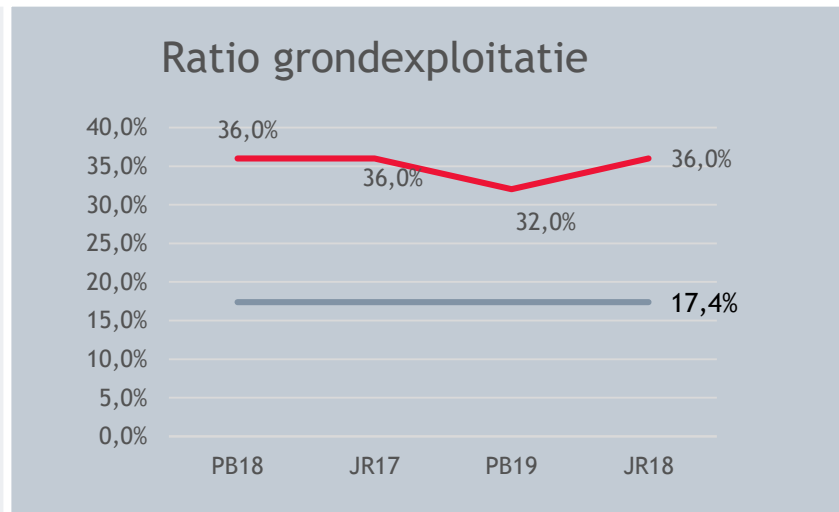
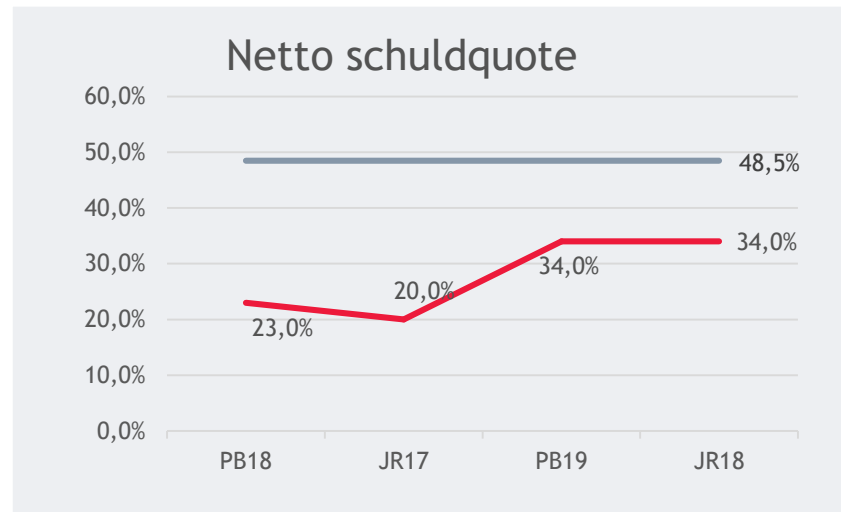
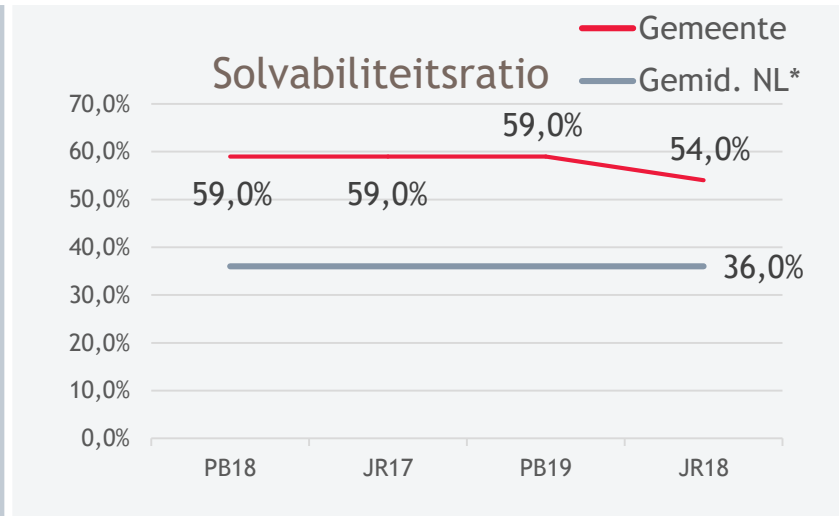
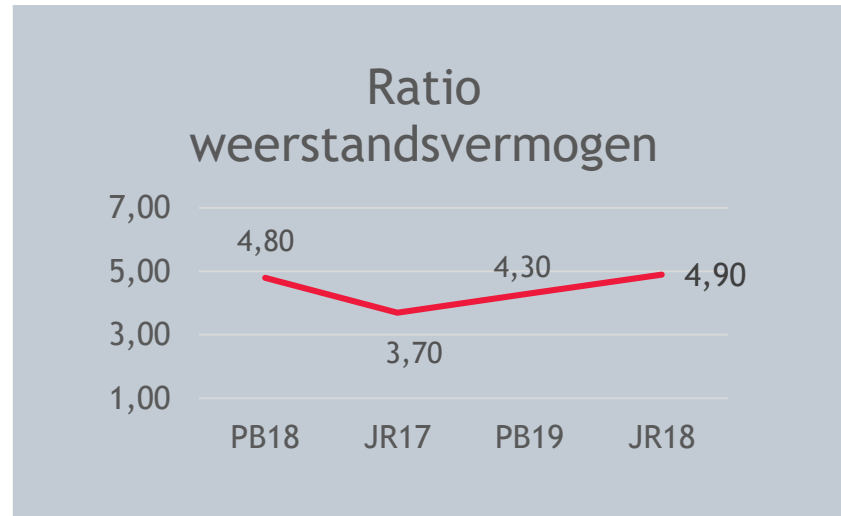
Overzicht van baten en lasten	Realisatie 2018	Begroting na wijzigingen	Vershil
Saldo van baten en lasten	-3.925.000	-5.551.000	1.229.000
Storting reserves	1.331.000	241.000	-1.090.000
Onttrekking reserves	4.753.000	4.903.000	-149.000
Resultaat	-503.000	-493.000	-10.000

De belangrijkste afwijkingen van de begroting na wijzigingen worden veroorzaakt door het sociaal domein waarin in totaal omvangrijke tegenvallers (per saldo ca. -/- € 0,75 miljoen) geboekt zijn. Daarentegen zijn er een aantal meevallers vanuit het rijk geconstateerd (ca. € 0,2 miljoen), er is sprake van een aanzienlijke meevaller binnen het programma ruimtelijke ordening (ca. € 0,5 miljoen) vanuit de GREX en veel voordelen vanuit overige programma's. Het resultaat wordt nader toegelicht per programma in paragraaf 4.5 van de jaarrekening.

Het werkelijke resultaat 2018 van €-503.000 wijkt nauwelijks af van het totale begrote resultaat (na wijziging: €-493.000) en valt ruim binnen onze ervaringsnorm bij decentrale overheden. Dit is een afwijking van 2-3% welke inherent is aan een complex begrotingsproces.

3.2 Uw financiële positie vergeleken (1/3)

Gemeente Dalfsen

* De bron voor de gemiddelden NL betreft het gemiddelde over 2017 voor gemeenten in de categorie 20.000 - 50.000 inwoners volgens de BDO Financiële benchmark

3.2 Uw financiële positie vergeleken (2/3)

Gemeente Dalfsen

Kengetallen moet in relatie tot elkaar worden gezien

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Ontwikkeling Nederlandse Gemeenten

Het zijn roerige tijden voor gemeenten. De recessie - met de teruglopende inkomsten, tegenvallende grondverkoop en zware bezuinigingen - was nog maar net achter de rug, of de volgende grote uitdaging diende zich aan: het sociaal domein. Sinds 2015 bent u verantwoordelijk voor een groot aantal taken in het sociaal domein: maatschappelijke ondersteuning, Jeugdzorg en arbeidsparticipatie. Dat is een monsterklus, operationeel én financieel! Gemeenten kunnen die taken, die gemiddeld bijna 40% van de totale begroting uitmaken, nu nog nét dragen. De meeste gemeenten geven echter aan dat het sociaal domein zwaar drukt op de begroting en vrezen dat het water ze straks financieel tot aan de lippen komt te staan. Of erger. Dat roept de vraag op hoe financieel gezond de Nederlandse gemeenten zijn. En wat betekent dit alles voor de komende jaren?

Financiële positie gemeenten onder druk

Om daarover helderheid te geven, hebben wij vanuit de branchegroep Lokale Overheid de financiële cijfers en kengetallen van alle gemeenten in Nederland over 2008 tot en met 2017 op een rij gezet en geanalyseerd. De uitkomsten daarvan zijn niet eenduidig; daarvoor zijn de verschillen tussen gemeenten, provincies en (krimpregio's te groot. Landelijk gezien ontdekten wij echter wel degelijk een trend: de algehele solvabiliteit is tussen 2009 en 2017 gedaald van 42% naar 35%. Juist nu de gemeenten als gevolg van de nieuwe verplichtingen in het sociaal domein onder grote financiële druk staan, is dat een zorgelijke ontwikkeling. De bewegingsvrijheid van gemeenten neemt af omdat gemeenten steeds minder invloed hebben op hun uitgaven. Krimpregio's hebben het zwaar. Dat vraagt om hernieuwde aandacht voor de weerbaarheid en wendbaarheid (stresstesten), een risicogericht financieel toezicht, de herijking van de Algemene Uitkering en nieuwe vormen van samenwerken. Hoe dan ook: deze uitdagingen betekenen dat gemeenten keuzes moeten maken.

3.2 Uw financiële positie vergeleken (3/3)

Gemeente Dalfsen

Uw financiële positie is ruim voldoende...

Uw weerstandsvermogen is uitstekend

Solvabiliteit ruim boven gemiddelde

Financieel risico als gevolg van de grondexploitatie is hoog

Weerstandsvermogen gemeente Dalfsen is uitstekend

In de paragraaf weerstandsvermogen heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 16,4 miljoen. In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. De gemeente Dalfsen heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan netto-risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op € 3,3 miljoen. Het weerstandsvermogen van de gemeente Dalfsen is op basis van de nota risicomangement van de gemeente als uitstekend te onderkennen.

Een belangrijk aandachtspunt binnen de risico-inschatting betreffende de open-einde-regelingen sociaal domein. Dit risico is naar aanleiding van de sterk gestegen kosten in boekjaar 2018 door u naar boven bijgesteld. In 2019 zal u een verdere analyse uitvoeren ten behoeve van het kostenpatroon. Dit om als gemeente meer grip te krijgen op het kostenverloop.

Solvabiliteit en netto-schuldquote

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2018 54%. Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de gemeente in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen. De solvabiliteit van de gemeente Dalfsen is ten aanzien van vorig jaar gedaald, maar ligt nog altijd ruim boven het landelijk gemiddelde over 2017 voor gemeenten in de categorie tussen de 20.000 tot 50.000 inwoners.

De netto-schuldquote bedraagt 34%. De netto-schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden.

Zowel de solvabiliteit als de netto-schuldquote wijken in positieve zin af van vergelijkbare gemeenten.

Ratio grondexploitatie

Voor de ratio grondexploitatie geldt dat hoe lager deze is, hoe beter. De ratio grondexploitatie van de gemeente Dalfsen is met 36% hoog doordat de grondpositie (de waarde van de grond) ten opzichte van de totale baten hoog is. De ratio is in lijn met voorgaand jaar en ligt daarmee nog hoger dan het landelijk gemiddelde van vergelijkbare gemeenten.

4. Belangrijkste bevindingen

Gemeente Dalfsen

4.1 Interim-controle

4.2 Ontwikkeling grondexploitaties

4.3 Begraafrechten

4.4 Sociaal domein uitgelicht

4.5 Begrotingsrechtmatigheid

4.1 interim-controle

Gemeente Dalfsen

Financiële
beheersing en
toezicht

Bevindingen naar aanleiding van onze interim-controle

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter d.d. 26 november 2018.

Samenvattend constateerden wij dat wij nog niet op alle interne beheersactiviteiten in de bedrijfsprocessen kunnen steunen. Onze controle is daarmee hoofdzakelijk gegevensgericht en achteraf. Een belangrijke rol hierin wordt vertolkt door de VIC van gemeente Dalfsen, welke in samenwerking met de accountant gegevensgerichte werkzaamheden uitvoert.

Om te komen tot een meer systeemgerichte controle, waarbij gesteund wordt op de bedrijfsprocessen van de gemeente, dienen interne beheersmaatregelen en gegevensgerichte controles achteraf verder geoptimaliseerd te worden. Wij constateren dat de gemeente zich hier voor inzet.

4.2 Ontwikkeling grondexploitaties

Gemeente Dalfsen

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

De veruit grootste balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitatie). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- 3P's:
- Planning
  - Programmering
  - Prijs
- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
  - **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
  - **Prijs:** inherent gevolg van de economische crisis is dat de verkoopprijzen van woningen en dus van grond onder druk hebben gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De grondexploitaties zijn per 31 december 2018 geactualiseerd. Tijdens de jaarrekeningcontrole hebben wij deze drie P's besproken met uw medewerkers. Daarbij hebben wij beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of de uitgangspunten aanvaardbaar zijn.

In het vervolg gaan wij in op de ontwikkeling van de boekwaarde van de woningbouwprojecten, bedrijventerreinen, het gemeentelijk beleid omtrent de winstneming en de NIEGG.

4.2 Grondexploitatie: verloop boekwaarden (1/3)

De gemeente Dalfsen heeft grote verkopen gerealiseerd

Cijfermatig beeld
grondexploitaties
en belangrijkste
ontwikkelingen

De ontwikkeling van de boekwaarden

De ontwikkeling van de boekwaarde van gronden in 2018 is als volgt weer te geven (zie ook toelichting in de jaarrekening).

(*€ 1.000)	BW 31-12-2017	Investerings	Inkomsten	Resultaatsneming	BW 31-12-2018
Totaal bedrijventerreinen	6.103	1.617	1.192	263	6.790
Waterfront	-753	52	730	0	-1.431
Oosterdalfsen	4.285	1.291	3.265	600	2.911
Westerbouwlanden Noord	9.380	1.241	564	50	10.106
De Nieuwe Landen II	2.368	74	780	0	1.662
Overige woningbouwcomplexen	2.270	347	448	150	2.321
Totaal gronden	23.653	4.622	6.979	1.063	22.359

Boekwaarde is in 2018 licht afgenomen met 5%, van afgerond € 23,7 miljoen naar € 22,4 miljoen. De belangrijkste mutaties zijn:

- Investerings : € 4,6 miljoen; verklaard vanuit met name investeringen in Oosterdalfsen en Westerbouwlanden Noord.
- Verkopen : € 7,0 miljoen; verkopen zijn met name gerealiseerd in complex Oosterdalfsen en de bedrijventerreinen.
- Winstnemingen : € 1,0 miljoen; tussentijdse winst a.g.v. POC-methode.

Zoals blijkt uit bovenstaand overzicht bestaat de boekwaarde met name uit Westerbouwlanden Noord, Oosterdalfsen en de bedrijventerreinen. Deze boekwaarde zal moeten worden terugverdiend met toekomstige grondverkopen. Voor alle grondexploitaties gezamenlijk bedragen de nog te realiseren grondopbrengsten € 46,3 miljoen, waarvan ca. € 35,9 miljoen betrekking heeft op woningbouw: Oosterdalfsen (€ 8,1 miljoen), Westerbouwlanden Noord (€ 19,2 miljoen) en bedrijventerrein Grift III (€ 8,6 miljoen).

In het voorjaar van 2019 zijn alle grondexploitaties geactualiseerd in de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2019. Wij hebben vastgesteld dat de ingerekende programmering voor alle complexen gezamenlijk past binnen de kaders van recent uitgevoerd marktonderzoek en kunnen instemmen met de huidige prognoses. Gezien de omvang van de nog te realiseren grondverkopen adviseren wij de ontwikkeling van grondverkopen blijvend te monitoren.

4.2 Ontwikkeling grondexploitaties (2/3)

Gemeente Dalfsen

Tussentijdse
winstneming op
basis van POC-
methode leidt tot
ruim € 1 miljoen
voordeel

Winstneming

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. In de notitie Grondexploitatie is opgenomen dat voor winstneming de Percentage of Completion (POC)-methode geldt: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd dient tussentijds, naar rato van de voortgang van de grondexploitatie, bekeken worden of winst kan worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is mogelijk wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Voor de grondexploitaties van gemeente Dalfsen heeft deze nieuwe methode geresulteerd in een totale winstneming van circa € 1,0 miljoen voor alle exploitaties, welke aan de reserve grondexploitatie zijn toegevoegd. Onderstaande tussentijdse winsten zijn in de jaarrekening 2018 verantwoord.

Grondexploitatie project	Tussentijdse winstneming
BT Grift III	€ 230.000
De Gerner Marke	€ 80.000
Oosterdalfsen	€ 600.000
Westerbouwlanden Noord	€ 50.000
De Nieuwe Landen	€ 70.000

4.2 Ontwikkeling grondexploitaties (3/3)

Gemeente Dalfsen

NIEGG deels nog te taxeren

Niet in exploitatie genomen gronden

Alle niet in exploitatie genomen gronden dienen op grond van het BBV vanaf 1 januari 2016 te worden gepresenteerd onder de materiële vaste activa (MVA). De waarderingsgrondslag voor gronden als MVA is de verkrijgingsprijs of de duurzame (lagere) marktwaarde. Gronden die in dit kader overgaan naar de MVA kunnen een hogere boekwaarde hebben dan de marktwaarde.

Voor die gronden geldt een overgangsregeling van 4 jaren: uiterlijk 31 december 2019 zal een toets moeten plaatshebben op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming. Als daarbij een duurzame waardevermindering wordt vastgesteld zal dit uiterlijk 31 december 2019 tot een afwaardering van de gronden moeten leiden.

Wij constateren dat (nog) niet alle gronden getaxeerd zijn danwel in exploitatie zijn genomen. Op 01-01-2018 heeft een taxatie plaatsgevonden op een aantal risicovolle gronden. Wij adviseren de resterende niet in exploitatie genomen gronden (ca. € 2,5 miljoen) op korte termijn te laten taxeren zodat het financiële risico van de gemeente Dalfsen tijdig bekend is. Uiterlijk ultimo 2019 zal een eventuele afwaardering in de jaarrekening moeten worden verwerkt.

4.3 Begraafrechten

Gemeente Dalfsen

<p>Grafrechten en grafonderhoud</p>	<p>Begraafrechten Het beheer en onderhoud van uw begraafplaatsen wordt gefinancierd uit de inkomsten van de grafrechten. Bij uw gemeente bestaat de mogelijkheid om grafrechten en/of onderhoudsrechten af te kopen.</p> <p>Uit gewijzigde BBV inzichten is duidelijk geworden dat voor ontvangen afkoopsommen een voorziening (vooruit ontvangen gelden van derden) gevormd zou moeten worden. Immers: de afkoopsom heeft betrekking op meerdere jaren en daarom zou gedurende de looptijd hiervan jaarlijks een deel van de gevormde voorziening ten gunste van het programmaonderdeel geboekt moeten worden. Feitelijk zijn de ontvangen afkoopsommen een meerjarige verplichting aan degene die de afkoopsom heeft betaald.</p>
<p>Gemeente Dalfsen heeft geen voorziening getroffen</p>	<p>Het BBV biedt echter ook weer een uitzondering voor deze regel. De ontvangen afkoopbedragen mogen namelijk nog steeds in hun geheel als bate worden opgenomen in het jaar waarin het grafrecht/onderhoudsrecht is verleend. Hiervoor is vanuit administratieve eenvoud gekozen. Voorwaarde hiervoor is wel dat indien het totaal van de jaarlijks ontvangen afkoopsommen een (bij benadering) gelijke omvang moet hebben als het totaal van de aan een jaar toe te rekenen legesbaten.</p>
<p>Bij kostendekkende tariefstelling alsnog voorzien</p>	<p>Daarbij geldt gezien de Vragen & Antwoorden van de commissie BBV (2e helft 2018) dat bij een niet kostendekkende tariefstelling een voorziening ex artikel 44 lid 2 (middelen van derden) niet van toepassing is. Uit de paragraaf Lokale Heffingen in de begroting 2018 en de jaarrekening 2018 blijkt dat bij de gemeente Dalfsen geen sprake is van een kostendekkende tariefstelling. Het college heeft derhalve geconcludeerd dat het treffen van een voorziening niet aan de orde is. Wij kunnen hiermee instemmen.</p> <p>Ofschoon het BBV hiermee wordt nageleefd blijft overigens naar onze mening het matchingsprincipe de voorkeur hebben. Dit door middelen die worden ontvangen voor grafrechten te reserveren voor de jaren waarop de rechten betrekking hebben.</p> <p>Opgemerkt wordt dat wanneer in de toekomst geopteerd zou worden voor een wel kostendekkende tariefstelling op dit vlak op grond van het BBV in beginsel het werken met een voorziening ex artikel 44 lid 2 noodzakelijk wordt.</p>

4.4 Sociaal domein: Algemeen, WMO & Jeugd (1/3)

Gemeente Dalfsen

Lasten WMO en
Jeugdzorg stijgen
t.o.v. 2017

Uitgaven Sociaal Domein 2018

De uitgaven van de gemeente Dalfsen in het sociaal domein bedragen over 2018 € 10,8 mln. In hoofdlijnen is de volgende onderverdeling naar stromen te maken:

Onderdeel	Omvang 2018 in €	Begroting 2018	Omvang 2017 in €
WMO (excl. PGB)	4.436.000	3.752.000	3.586.000
Jeugdzorg (excl. PGB)	5.277.000	4.654.000	4.933.000
PGB WMO	350.000	400.000	318.000
PGB Jeugdzorg	727.000	650.000	629.000
Totaal	10.790.000	9.456.000	9.466.000

Hierna lichten wij onze bevindingen per stroom nader toe.

4.4 Sociaal domein uitgelicht (2/3)

Gemeente Dalfsen

Onzekerheid WMO
bedraagt €
142.000

WMO (ZIN): € 4.436.000

Ten aanzien van de WMO heeft de gemeente zelf de zorg ingekocht en instellingen gecontracteerd. De gemeente heeft met de grotere zorgaanbieders (> € 125.000) afspraken gemaakt omtrent oplevering van verantwoordingen voorzien van controleverklaringen. Wij hebben geconstateerd dat de gevraagde controleverklaringen in overwegende mate door de gemeente zijn ontvangen. Ten aanzien van de instellingen waarvan geen controleverklaring is ontvangen, heeft de gemeente Dalfsen zelfstandig aanvullende werkzaamheden uitgevoerd om alsnog zekerheid te krijgen omtrent de prestatielevering.

Voor de aanbieders met een productie kleiner dan € 125.000 zijn wel productieverantwoordingen, maar geen controleverklaringen bij zorgaanbieders opgevraagd. Voor deze aanbieders heeft de gemeente Dalfsen aanvullende werkzaamheden uitgevoerd om alsnog zekerheid te krijgen omtrent de prestatielevering. Wij hebben deze aanvullend uitgevoerde werkzaamheden beoordeeld en hebben mede op basis daarvan de prestatielevering van deze zorgkosten vastgesteld. Wij hebben vastgesteld dat deze aanvullende werkzaamheden niet op alle verantwoorde zorgcategorieën betrekking hebben en hebben mede op basis daarvan een onzekerheid opgenomen van € 215.500.

Onzekerheid
Jeugdzorg
bedraagt €
104.500

Jeugdzorg (ZIN): € 5.277.000

Ten aanzien van de Jeugdzorg heeft de gemeente via RSJ de zorg ingekocht en instellingen gecontracteerd. De gemeente heeft met de grotere zorgaanbieders (> € 125.000) afspraken gemaakt omtrent oplevering van verantwoordingen voorzien van controleverklaringen. Wij hebben geconstateerd dat de gevraagde controleverklaringen in overwegende mate door de gemeente zijn ontvangen. Ten aanzien van de instellingen waarvan geen controleverklaring is ontvangen, heeft de gemeente Dalfsen zelfstandig aanvullende werkzaamheden uitgevoerd om alsnog zekerheid te krijgen omtrent de prestatielevering.

Voor de aanbieders met een productie kleiner dan € 125.000 zijn wel productieverantwoordingen, maar geen controleverklaringen bij zorgaanbieders opgevraagd. Voor deze aanbieders heeft de gemeente Dalfsen aanvullende werkzaamheden uitgevoerd om alsnog zekerheid te krijgen omtrent de prestatielevering. Wij hebben deze aanvullend uitgevoerde werkzaamheden beoordeeld en hebben mede op basis daarvan de prestatielevering van deze zorgkosten vastgesteld. Wij hebben vastgesteld dat niet voor alle zorgaanbieders productieverantwoordingen (incl. controleverklaringen) zijn ontvangen, waardoor een onzekerheid resteert inzake de prestatielevering van € 104.500.

4.4 Sociaal domein uitgelicht (3/3)

Gemeente Dalfsen

Fout PGB mede gebaseerd op projectiebrieven

Meest waarschijnlijke financiële fout: € 17.600 (rechtmatigheid) en € 20.100 (getrouwheid)

Onzekerheid Jeugdzorg bedraagt € 109.000

Geraamde fout in de Persoons Gebonden Budgetten

De SVB controleert zorgovereenkomsten, toetst facturen en declaraties en betaalt uit aan zorgverleners of andere instellingen. Uw gemeente verstrekt de beschikkingen PGB en is verantwoordelijk voor een adequate cliëntregistratie en het vaststellen van de prestatielevering. Uit de accountantscontrole 2018 bij de SVB blijkt dat landelijk sprake is van een afkeurend oordeel. Ten aanzien van de rechtmatigheidsfouten zijn de foutpercentages opgenomen in de gemeente specifieke projectiebrieven. Voor de gemeente Dalfsen zijn de percentages voor rechtmatigheidsfouten en voor getrouwheidsfouten voor zowel de Wmo als Jeugdzorg opgenomen in onderstaande tabel:

PGB per categorie	Bestedingen 2018	Financiële fout (rechtmatigheid)	Financiële fout (getrouwheid)
WMO	350.000	10.113 (2,89%)	10.358 (2,96%)
Jeugdzorg	727.000	7.489 (1,03%)	9.743 (1,34%)
Totaal	1.077.000	17.602	20.101

De financiële rechtmatigheids- en getrouwheidsfouten voor de PGB voor de gemeente Dalfsen vallen met deze percentages onder de rapporteringsgrens.

De SVB toetst niet op levering van de zorg. Hierdoor is er sprake van onzekerheid in de rapportages van de SVB. De gemeente verkrijgt echter voor een groot deel van de kosten alsnog zekerheid door intern uitgevoerde werkzaamheden waarbij zelfstandig de prestatielevering wordt vastgesteld. Er is sprake van een resterende onzekerheid met betrekking tot de PGB's Jeugdzorg van € 109.000.

Wij hebben een review gedaan en kunnen steunen op de werkzaamheden van de accountant van de SVB. Daarbij concluderen wij dat de formele fouten zoals geconstateerd door de accountant van de SVB geen impact hebben op het rechtmatigheidsoordeel over de jaarrekening 2018 van uw gemeente.

4.5 Begrotingsrechtmatigheid (1/3)

Gemeente Dalfsen

Begrotingsrecht- Matigheid

Lastenoverschrijdingen in het kader van begrotingsrechtmatigheid

In totaal heeft uw gemeente circa € 66,7 miljoen aan lasten begroot na wijziging, tegenover circa € 67,1 miljoen aan werkelijke lasten in 2018. Dit is in totaal een overschrijding van 0,4 miljoen (0,6%). Aan baten had uw gemeente een bedrag van € 66,1 miljoen begroot na wijziging, tegenover € 66,6 miljoen aan werkelijke baten in 2018. In totaal gaat het om een hogere realisatie van baten van € 0,5 miljoen (0,6%).

De gemeenteraad autoriseert de begroting en stelt de kaders voor het college vast. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid binnen de gestelde begroting. Begrotingsafwijkingen dienen tijdig gesignaleerde en gerapporteerd te worden aan de gemeenteraad. Bij begrotingsoverschrijdingen die niet gedurende het jaar zijn voorgelegd aan de gemeenteraad is formeel sprake van een onrechtmatigheid. Echter hoeven deze overschrijdingen niet altijd te worden meegewogen in het accountantsoordeel bijvoorbeeld indien de overschrijding geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerd opbrengsten of overschrijdingen bij open-einde regelingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn de begrotingsoverschrijdingen nader weergegeven en geanalyseerd.

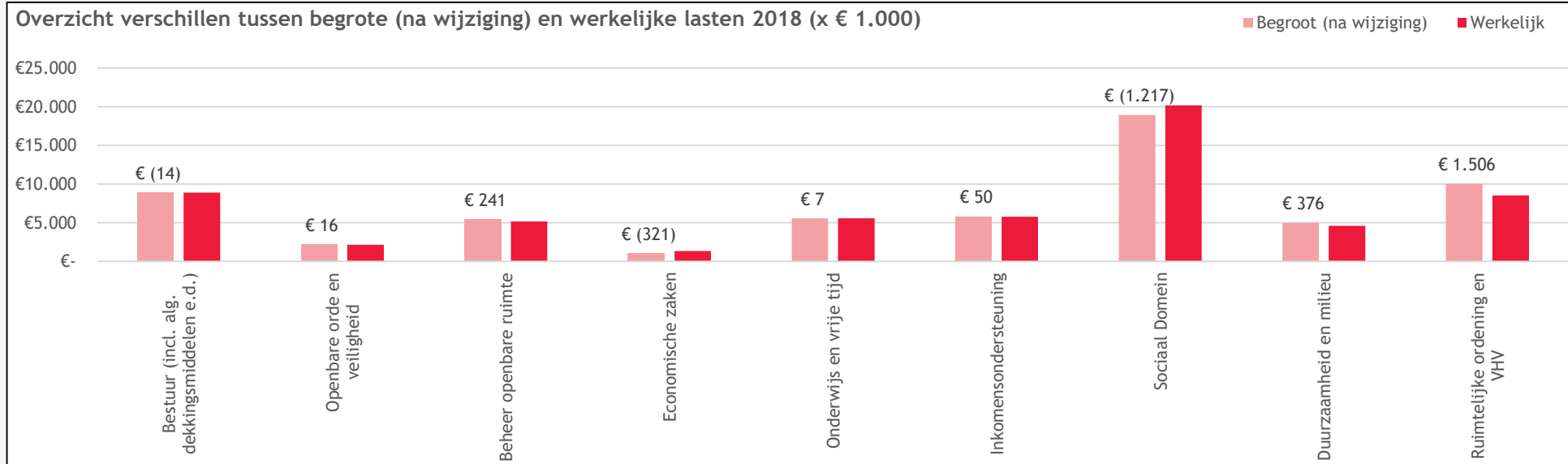
4.5 Begrotingsrechtmatigheid (2/3)

Gemeente Dalfsen

Begrotingsrechtmatigheid

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2018, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de raad nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV. Belangrijk hierbij is dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zie hierna voor een overzicht van de lastenoverschrijdingen per programma en de overschrijdingen van investeringskredieten.

Lastenoverschrijding in meerdere programma's

4.5 Begrotingsrechtmatigheid (3/3)

Gemeente Dalfsen

Begrotingsrechtmatigheid

Zoals blijkt uit de figuur op voorgaande pagina is op meerdere programma's een begrotingsoverschrijding op de lasten te constateren. Deze zijn in te delen in de onderstaande categorieën zoals opgenomen in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV.

Lastenoverschrijding programma	Overschrijding t.o.v. begroting	Onrechtmatig, telt <u>niet</u> mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt <u>wel</u> mee in het oordeel
Bestuur incl. algemene dekkingsmiddelen etc.	14.000	✓	n.v.t.
Economische zaken	321.000	✓	n.v.t.
Sociaal domein	1.217.000	✓	n.v.t.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke en meer specifieke analyse van de begrotingsafwijkingen naar de analyse begrotingsafwijkingen zoals opgenomen in de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2018 (hoofdstuk 4.5).

4.6 BBV, WNT, SiSa en IMG (1/2)

Gemeente Dalfsen

<p>Het BBV wordt nageleefd</p>	<p>Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV) Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente de wettelijke verslagleggingsregels (BBV) heeft nageleefd.</p>
<p>WNT- verantwoording voldoet aan de vereisten.</p>	<p>Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.</p> <p>Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2018 niet meer bedragen dan € 181.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling.</p> <p>Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening.</p> <p>Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2018 van de gemeente Dalfsen niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2018 van de gemeente Dalfsen voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.</p>

4.6 BBV, WNT, SiSa en IMG (2/2)

Gemeente Dalfsen

Geen bevindingen SiSa-bijlage	SiSa-bijlage Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2018. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Zie tevens bijlage B.
Geen bevindingen IMG-bijlage	IMG-bijlage Wij hebben de in de IMG-bijlage van de jaarrekening genoemde ontvangen subsidies gecontroleerd cf. de voorwaarden in de subsidiebeschikking van de provincie Overijssel. Op grond van ons onderzoek hebben wij geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de rapporteringsgrens overschrijden. Zie tevens bijlage C.

Bijlagen

Gemeente Dalfsen

Bijlage A: Onze controle

Bijlage B: Bevindingen SISA-bijlage

Bijlage C: Bevindingen IMG-bijlage

Bijlage A (1/4)

Onze controle

Doel en object van de controle	Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Dalfsen in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld zijn in overeenstemming met het BBV. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging d.d. 9 juli 2018 met kenmerk “RHB/SH/RvH/1060056/012”
Materialiteit	<p>Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.</p> <p>Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 671.000.</p> <p>Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 65.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.</p> <p>Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.</p>
Onafhankelijkheid	Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controle cliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij bevestigen dat we geen giften hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de organisatie of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.

Bijlage A (2/4)

Onze controle

Opdracht en controleaanpak	<p>Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.</p> <p>Onze controleaanpak is gebaseerd op een risicogerichte benadering, waarbij gesteund wordt op de opzet, bestaan en werking van de aanwezige administratieve organisatie. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals verkoopactiviteiten en personeelszaken. Daarnaast worden bedrijfsrisico's beoordeeld die voortvloeien uit de strategie en operaties van Klantnaam. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.</p> <p>De risico's met een hoge waarschijnlijkheid van het zich voordoen en mogelijk materiële impact hebben in onze controle meer aandacht gehad. Deze risico's betreffen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Management override • Onjuiste waardering Grondexploitatie • De gevolgen van ongeautoriseerde handelingen in de IT-systemen
Strekking van de controleverklaring	<p>Aangezien de jaarrekening 2018 van gemeente Dalfsen aan de daaraan te stellen eisen voldoet, hebben wij een goedkeurende controleverklaring, gedateerd op 9 mei 2019, afgegeven bij deze jaarrekening. Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle van de jaarrekening 2018 zijn afdoende behandeld en onze controle is afgerond.</p>
Continuïteit	<p>De waarderingen in de jaarrekening van gemeente Dalfsen zijn gebaseerd op de veronderstelling dat gemeente Dalfsen als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voorzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar.</p>

Bijlage A (3/4)

Onze controle

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële afwijkingen

De jaarstukken 2018 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2018 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2018 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel ‘programmaverantwoording’ van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting). De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij getoetst. Bij onze controle hebben wij geen materiële afwijkingen tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

De grondslagen van de jaarrekening 2018 zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2018. In 2018 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en het management dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door het college en het management toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Bijlage A (4/4)

Onze controle

Fraude en non-compliance

Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole, houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie. Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de organisatie. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en de mogelijke fraudesituaties besproken met de directie en het college. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen aanwijzingen voor materiële fraude opgeleverd.

Wij hebben aandacht besteed aan de compliance met de voor u van toepassing zijnde wet- en regelgeving en overige bepalingen voorzover wij die van belang achten in het kader van onze controle van de jaarrekening.

Geautomatiseerde gegevensverwerking

De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interim-controle hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze managementletter 2018. Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld.

Bijlage B

Bevindingen SiSa-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Dalfsen heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst.

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2018 in het kader van SiSa worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel hierna weergegeven.

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)			
IenW E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden			
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2018			
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2018			

Bijlage C

Bevindingen IMG-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de IMG-verantwoording toegevoegd (Investeren Met Gemeenten). De gemeente Dalfts en heeft de rechtmatige totstandkoming van de IMO-bijlage getoetst.

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

In aansluiting op het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2018 in het kader van IMG worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel hierna weergegeven.

Project	Beschikingsnummer provincie Overijssel	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
Waterfront	2011/0034843			

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale organisatie bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 25 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.500 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert organisaties in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 162 landen, meer dan 73.500 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl